

Månedens fugl. Maj 2011: Gul vipstjert – *Motacilla flava*

Tekst og foto Jens Boesen

Maj måned er højsæson for Gul vipstjert på engene ved Tissøs sydende. Med sin lange vippende hale, lange ben og spidse næb minder den om den velkendte hvide vipstjert, men den er – som navnet siger – varmt gul på undersiden. Ryggen er olivengrøn, og hovedet er gråt med en tydelig hvid øjenbrynsstribe.

De afgræssede enge ved sydenden af Tissø er et

typisk levested for gul vipstjert der lever af insekter som den fanger ved at løbe omkring i det lave græs på engen. Den holder meget af møgfluer som den skræmmer op fra kokasserne på engen, men den kan dog også jage insekter i luften.

Afgræssede enge er imidlertid ved at blive fåtallige i Danmark. Dels fordi der sættes færre husdyr til græsning så engene gror til med højere græs og andre vækster, dels fordi engene drænes og opdyrkes med andre afgrøder. Er dette tilfældet forsvinder den gule vipstjert straks. Derfor har den gule vipstjert været i tilbagegang i mange år så der nu er 5000-10000 ynglepar i Danmark.

Som de fleste andre insrktædere er den gule vipstjert en trækfugl der forlader Danmark i august-september for at flyve til sit vinterkvarter i tropisk Afrika. Herfra vender den tilbage i april-maj for at yngle i Danmark. Reden har den i en tue på jorden.

Mange underarter

Den gule vipstjert er udbredt i det meste af Europa, Mellemøsten og Centralasien lige til Alaska i øst. I dette kæmpe område er der et meget stort antal underarter eller racer. De danske ynglefugle og vipstjertes på gennemtræk i forårs månederne tilhører for langst de flestes vedkommende racen Almindelig gul vipstjert som er beskrevet ovenfor.

I forårs- og efterårsmånederne er det imidlertid ikke helt ualmindeligt at se racen Nordlig gul vipstjert på dens vej til det nordlige Skandinavien og Finland . Den kendes på sit mørkere hoved og manglende hvide øjenbrynsstribe. I Vestjylland træffer man desuden meget sjældent Gulhovedet gul vipstjert der normalt hører hjemme i Storbritanien.

Der er som nævnt mange andre racer der alle adskiller sig mere eller mindre markant fra hinanden især ved deres hovedtegning. Netop på grund af denne store racerigdom har Gul vipstjert været anvendt til undersøgelser af racedannelse. Det viser sig bl.a. at racerne i grænseområder mellem to racer adskiller sig kraftigere fra hinanden end racerne i almindelighed. Man mener at det skyldes at hunnerne foretrækker hanner med de mest markante racekendetegn fordi fugle af samme race har større succes end blandede par.

Andre gule vipstjerter

I Danmark kan man træffe to andre vipstjertearter der er gule: Bjergvipstjert og den meget sjældne Citronvipstjert. Citronvipstjerten er som navnet siger meget gul. Den har kun et svagt gråt anstrøg på issen, men har ellers helt gult hoved. Den træffes meget sjældent i Danmark, men enkelte par yngler så

nær på som i Sverige og Polen.

Bjergvipstjerten yngler derimod i Østjylland, men næsten ikke på øerne. Et af de meget få steder den har ynglet på Sjælland er imidlertid Strids Mølle hvor den stadig træffes næsten årligt og måske yngler.

Bjergvipstjerten er også gul på undersiden, men mere over i det hvidgule på bugen så kun undergumpen og brystet er rigtig gule. Desuden har den en meget lang hale – faktisk den længste blandt vipstjerter – og korte rosa ben i modsætning til Gul vipstjerts sorte ben. Mest karakteristisk er det dog at den træffes i en helt anden natur end Gul vipstjert, nemlig ved stærkt strømmende vand. I Østjylland yngler den typisk ved vandmøller så Strids Mølle skulle jo være det helt rigtige sted for den at slå sig ned på.